

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 Oslo

Deres ref./Deres dato: 20/ 1984
Vår ref.: 12/ 00300
Vår dato: 05.03.2021

postmottak@oed.dep.no

Høring av forslag til ny forordning om retningslinjer for transeuropeisk infrastruktur

Statnett viser til Olje- og energidepartementets høringsbrev av 22. januar 2021 der det bes om høringsinstansenes syn med henblikk på videre behandling med Europakommisjonens forslag til forordning om retningslinjer for transeuropeisk infrastruktur 2020/0360 (COD) av 15. desember 2020, heretter omtalt som ny TEN-E (transeuropeisk nettverk for energi). Det nye forslaget vil oppheve forordning 347/2013/EU (omtalt som eksisterende TEN-E-forordningen), som ikke er innlemmet i EØS-avtalen.

Våre hovedbudskap:

- Det må sikres god koordinering og en effektiv utvikling av offshore infrastruktur i Nordsjøen, uavhengig av EØS-avtalens virkeområde.
- Behov for regulering som ivaretar Norges rolle i det indre energimarkedet, herunder Statnetts rolle som systemansvarlig og likeverdig deltaker i de europeiske TSOenes kraftsystemplanlegging og utvikling.
- Europeiske kostnadsfordelingsmekanismer og norsk tilknytning til disse er et område som norske myndigheter må vurdere i en helhetlig sammenheng.

TEN-E – en del av klimasatsingen

Dagens TEN-E regulering fokuserer på energiinfrastruktur over landegrenser. Sentralt i forordningen var målet om å identifisere og sikre gjennomføring av sentrale infrastrukturprosjekter av felles europeisk interesse, gjennom såkalte Projects of Common Interest (PCI).

Klimamålene stiller nye og større krav til energisystemet, og revidert TEN-E får en sentral rolle i måloppnåelsen. I forslaget til ny TEN-E angis hydrogen- og offshore havvind som satsingsområder, mens olje og gass tas ut av PCI-ordningen¹. Forslaget til ny regulering inneholder verktøy for sektorovergrepene planlegging av infrastruktur og definerer rollene til

¹ PCI-ordningen omfatter dermed områdene: Transmission, Storage, Carbon Capture and Storage, Smart grid, Hydrogen and Offshore.

partene i infrastrukturutviklingen. TEN-E gir blant annet den europeiske samarbeidsorganisasjonen for TSOer - ENTSO-E - hovedansvaret for utviklingen av offshore nett. Statnett deltar som fullverdig medlem i ENTSO-E.

Sammen med forslag til ny TEN-E vil EUs offshorestrategi være av særlig betydning for utviklingen av havvind. TEN-E legger bl.a. til rette for at nettutviklingen offshore går fra radielle forbindelser og mellomlandsforbindelser til mer masket nett. I offshorestrategien er det satt en målsetning om 340 GW offshoreproduksjon innen 2050. Til sammenligning er Norges totale produksjonskapasitet om lag 38 GW.

En stor andel av offshoreutbyggingen forventes i Nordsjøen. Uavhengig av EØS-avtalens geografiske virkeområde blir nordsjøregionen dermed sentral. God koordinering i regionen er viktig for infrastrukturplanleggingen, samt for å bidra til en effektiv utnyttelse og sikker drift av hele kraftsystemet. Dette er spesielt viktig med tanke på at interessene i Nordsjøen deles mellom EU-land, EØS-landet Norge og ikke- EU medlemslandet UK.

Kommisjonen åpnet allerede i mai 2020 for innspill frem mot ny TEN-E forordning. Statnett har, gjennom vårt medlemskap i ENTSO-E og deltakelse i The Roundtable for Europe's Energy Future (REEF), aktivt arbeidet med ulike TEN-E-innspill i tidligfase. Blant de sakene som her har vært spilt inn kan nevnes viktigheten av (1) å se offshore og onshore kraftsystem i sammenheng, (2) å planlegge på tvers av sektorer, (3) å etablere et helhetlig markedsdesign som hensyntar offshore og (4) behovet for avklarte roller offshore for planlegging, drift og marked. For detaljer rundt posisjonene vises til de offisielle høringsinnspillene tilgjengelig på EU-kommisjonens nettsider.

TEN-E i et EØS- perspektiv

I ny TEN-E forslås PCI-ordningen videreført. Nytt i forslaget er etableringen av kategorien Projects of Mutual Interest (PMI) for prosjekter mot såkalte tredjeland. Prosjekter som kvalifiserer til PMI inngår i PCI-listen, men de får ikke de samme finansieringsmulighetene. PMI tydeliggjør skillet mellom EU-land og tredjeland.

Vi merker oss at det i fortalen² til forslaget er henvist til EØS-land i forbindelse med PMI: *"Such regulatory alignment or convergence should be presumed for the European Economic Area or Energy Community Contracting Parties."* Selve forordningsteksten er heller ikke merket EØS-relevant fra EU-kommisjonen.

Statnett noterer dog at andre regelverk for infrastruktur, som for eksempel TEN-T³ forordningen, som også er under revisjon og på høring⁴, er vurdert EØS-relevant og tatt inn i EØS-avtalen.

Når North Sea Link mellom Norge og UK åpner senere i 2021, vil Statnett være største eier av HVDC-kabler i Nordsjøen. Norge har derfor viktige interesser å ivareta i et framtidig offshore nett, uavhengig av om den nye forordningen er EØS-relevant eller ikke.

² Se paragraf 17 i fortalen.

³ Trans-European Transport Network (TEN-T)

⁴ www.regjeringen.no/no/aktuelt/ber-om-innspill/id2834878/

TEN-E i et markeds- og systemdriftsperspektiv

Fremover vil vi se endringer i europeiske regelverk og konkrete beslutninger vil bli fattet knyttet til finansiering, fordeling av kostnader og inntekter, avklaringer rundt roller, eierskapsmodeller, oppgavefordeling og ansvar for infrastruktur.

For de konkrete markedsløsningene og koordinering av systemdriften er det forventet at regelverket i Clean Energy Package (CEP) i stor grad vil bli gjeldende også offshore. Det kan imidlertid ikke utelukkes at TEN-E reguleringen på sikt blir etterfulgt av endringer i markedsregelverket for å underbygge de planlagte endringene i energisystemet. Det er viktig at fremtidige løsninger vil sikre driften av hele kraftsystemet og legge til rette for en effektiv utvikling av det europeiske kraftmarkedet.

EUs offshorestrategi legger opp til et markedsdesign som Statnett langt på vei støtter, herunder budområder offshore, at aktørene har ansvar for de ubalansene de påfører systemet, og markedsbaserte løsninger for systemdriften. Statnett må som systemansvarlig kunne stille krav for å ivareta forsyningssikkerheten til alle tilknyttede aktører, slik dette er foreslått i øvrige nordiske land. Det er viktig for Statnetts ivaretagelse av vår rolle og våre oppgaver på en effektiv måte at Norge er fullt innlemmet i det europeiske kraftmarkedet også fremover.

En integrert del av europeisk kraftsystemplanlegging

Norge er en del av det indre energimarkedet. Basis for det fysiske kraftmarkedet er et sammenhengende grenseoverskridende transmisjonsnett. I de siste tiårene har europeisk nettutvikling derfor vært en sentral del av de norske nettplanene. På transmisjonsnettnivå har dette skjedd gjennom regionalt og europeisk TSO-samarbeid.

Gjennom tredje energimarkedspakke, og den påfølgende CEP, har ENTSO-E fått en sentral rolle i å koordinere og utforme en europeisk nettutviklingsplan, den såkalte Ten Year Network Development Plan (TYNDP). Planen er ikke som sådan rettslig bindende, men danner et viktig utgangspunkt bl.a. for utpeking og gjennomføring av infrastrukturprosjekter med PCI-status.

I forslag til ny TEN-E får ENTSO-E gjennom ansvaret for TYNDP også et utvidet ansvar for totalplanlegging av energisystemet, inkludert sektorintegrasjon og offshoreutbyggingen. Europeiske myndigheter tillegges også en mer formell rolle i prosessen knyttet til planarbeidet. Økt sammenheng mellom ulike regelverk i EU observeres, og påvirker kompetansetildeling, roller og ansvar mellom EU-kommisjonen, ACER, ENTSO-E, RCC (regionale koordineringssentra), nasjonalstater, nasjonale regulatorer og TSOer.

Det kan være utfordrende for norske aktører dersom det er ulike regelverk som gjelder i Norge og EU. Eksempelvis vil rollene innen planområdet i TEN-E-forslaget måtte avstemmes mot og ses i sammenheng med rollene tildelt på planområdet i gjeldende regelverk (tredje energimarkedspakke og senere CEP). Økt sammenheng mellom ulike regelverk med ulik EØS-status, skaper utfordringer for norske aktører og deres evne til å effektivt påvirke løsninger og resultater.

Som fullverdig medlem i ENTSO-E deltar Statnett i planprosessene i ENTSO-E.⁵ Dette gir oss innflytelse både i planforutsetningene, analysene og de endelige resultatene. Statnett mener det er

⁵ Statnetts deltakelsesrett i ENTSO-E er formalisert gjennom EØS-komite-vedtaket for tredje energimarkedspakke.

sentralt at vi fortsatt kan være en integrert del av de europeiske planprosessene også i lys av TEN-E. I vurderingene av forslaget EØS-relevans må dette elementet hensyntas.

Det er viktig at norske myndigheter finner tilknytningsmåter som sikrer at norske interesser ivaretas også med ny TEN-E regulering. Dette behovet forsterkes av et stadig mer sammenvevd EU-regelverk på tilstøtende områder, norsk deltagelse i det indre energimarkedet og at tilstøtende regulering har ulik EØS-status.

Som nevnt ovenfor får europeiske myndigheter i TEN-E forslaget viktige roller i prosessen knyttet til planarbeidet. ACER får en utvidet rolle gjennom godkjenning av planforutsetningene (scenariene) og de endelige resultatene (planene). I et europeisk perspektiv kan dette bidra til ivaretagelse av helhetlig planlegging. Disse prosessene vil også være transparente og åpne for innspill fra aktørene. Det er imidlertid uheldig dersom en mer omfattende prosess bidrar til at planene blir mindre relevante (utdatert) og/eller uenigheter om utviklingen fører til at man ikke oppnår konsensus om resultatene. Dette er uheldig og noe ENTSO-E har fokus på i den videre EU-prosessen.

Det enkelte lands utnyttelse av sine energiresurser, valg av energimiks og investeringer, tilligger nasjonalstatene suverent under gjeldende EU-regulering og investeringsbeslutningene er tillagt nasjonale myndigheter. Regelverket og prosessene må derfor utformes slik at nasjonale myndigheter kan ta effektive beslutninger koordinert innenfor regionene.

Europeisk kostnadsfordeling

En sentral del av TEN-E reguleringen er mekanismer for å få frem prosjekter med positiv europeisk nytte. Til dette benyttes det finansielle instrumentet - Connecting Europe Facilities (CEF)⁶. I TEN-E etableres et skille mellom PCler og PMler. CEF har to støtteordninger, Grants for Studies (opptil 10% støtte) og Grants for Works (opptil 50% investeringsstøtte). Begge kategoriene er tilgjengelige for PCler, men Grants for Works er i det nye forslaget til TEN-E ikke tilgjengelig for PMler, dvs. for den delen av prosjektets kostnader som tilfaller et tredjeland. I tillegg stiller ny TEN-E krav til at PMlene ikke bare skal øke kapasitet mellom de to involverte land, men også øke kapasitet med minimum 500 MW mellom to EU-land. Dersom dette kravet opprettholdes, vil det bli svært vanskelig for prosjekter fra tredjeland å kvalifisere seg som PMI.

EUs offshorestrategi estimerer at det er nødvendig å investere 800 mrd. euro i de europeiske havområdene (produksjon og infrastruktur) for å realisere målet om 340 GW havvind i Europa. I den nye TEN-E reguleringen legges det opp til at EU-kommisjonen skal utvikle prinsipper for kostnadsfordeling for investeringene i offshore infrastruktur (CBCS - cross-border cost sharing). Ett år etter at dette er fremlagt, skal ENTSO-E utarbeide utkast til kostnadsfordeling (per land) for hver region.

Selv om EØS-avtalen ikke har noen bestemmelse som speiler EU-traktatens særskilte energibestemmelse basert på en solidaritetsforutsetning jfr. TEUV⁷ artikkel 194, er spørsmålene

⁶ 2018/0228 (COD) the Connecting Europe Facility repealing Regulations (EU) No 1316/2013 and (EU) No 283/2014 www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2018/nov/cef-ii/id2621479/

⁷ Traktaten om den europeiske unions virkemåte (TEUV)

knyttet til finansiering og kostnadsfordeling et område som norske myndigheter bør arbeide videre med. Målet må være å utvikle hensiktsmessige tilknytninger basert på norske interesser.

Dersom departementet skulle ha ytterligere spørsmål eller behov for avklaringer, bidrar vi gjerne til dette.

Med vennlig hilsen

Gunnar G. Løvås
Konserndirektør System og Marked
Statnett SF